

Vägledning om att beakta ekosystemtjänster inom länsstyrelsens sakområden

Förslag på arbetsätt och tips på användbara underlag

Innehåll

Om vägledningen	3
Varför beakta ekosystemtjänster?	4
När är ekosystemtjänster beaktade?	4
Hur beakta ekosystemtjänster?	5
Tänk på...	6
Material att inspireras av	6

Om vägledningen

Inledning

Begreppet ekosystemtjänster finns inte direkt uttryckt i någon lagstiftning, men finns med indirekt i exempelvis både miljöbalken, plan- och bygglagen och skogsvårdslagen.

Naturvårdsverket vill med denna vägledning underlätta för länsstyrelserna att beakta ekosystemtjänster i ett antal olika processer inom sakområden som vanligtvis berörs.

Syfte och mål

Syftet med vägledningen är att ge stöd till handläggare på länsstyrelsen i att beakta ekosystemtjänster i sitt arbete. Arbete med att beakta ekosystemtjänster kan skapa positiva synergieffekter i befintligt arbete. Målet är en ökad positiv påverkan och/eller minskad negativ påverkan på ekosystem och ekosystem-tjänster.

Målgrupp

Vägledningen vänder sig till handläggare inom exempelvis samhällsplanering, natur- och kulturmiljövård, miljöskydd och vattenverksamhet på länsstyrelsen.

Begrepp

I syfte att förenkla används i denna vägledning begreppet ”sakområde” i bred bemärkelse, för exempelvis

- handläggning/arbete i löpande processer, och
- handläggning av enskilda ärenden.

Inom olika sakområden förekommer olika processer, exempelvis prövning, tillsyn, vägledning och tillsynsvägledning, samråd och bedömning av planer och program.

Avgränsning

Att beakta ekosystemtjänster omfattar i denna vägledning att arbeta in eller ta hänsyn till enskilda ekosystemtjänster i relevanta processer såsom prövning, tillsyn, vägledning och tillsynsvägledning, samråd och bedömning av planer och program.

Läsanvisning

Vägledningen tar upp varför och hur ekosystemtjänster kan beaktas, beskriver ett generellt arbetssätt och ger tips på användbara underlag. Två bilagor är bifogade till vägledningen, en lista på ekosystemtjänster och en PowerPoint-presentation.

Detta är en generell vägledning som kan användas som stöd för arbete med att beakta ekosystemtjänster. Se några exempel på mer specifika vägledningar under rubriken Material att inspireras av.

Varför beakta ekosystemtjänster?

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som ekosystemen ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Genom att beakta ekosystemtjänster i olika processer inom länsstyrelsens sakområden kan takten öka för att nå olika samhällsmål. Naturvårdsverket har tagit fram en lista över ekosystemtjänster, se bilaga 1. (Detta är en förenklad sammanfattning av förteckningen över ett större antal ekosystemtjänster som finns i [Naturvårdsverkets rapport 6797](#).)

Det finns flera argument för att beakta ekosystemtjänster:

- *Öka förståelsen för arbete med ekosystemtjänster*
Genom att synliggöra och öka kunskapen om de tjänster som ekosystemen ger skapas både medvetenhet om att människan är beroende av naturen och ökad förståelse för att bevara och hållbart nyttja biologisk mångfald och ekosystem. Det kan ge ökad acceptans för länsstyrelsens sakområden hos olika externa aktörer.
- *Synergier mellan och inom olika sakområden för mer hållbara beslut*
Ekosystemtjänster bidrar ofta till synergier i samverkan med andra tvärgående sakområden, exempelvis klimatfrågor och grön infrastruktur. Genom att arbeta med dessa områden på ett samordnat sätt kan länsstyrelsen synliggöra och främja naturens alla värden som helhet, vilket ger en god grund för de avvägningar som behöver göras och de beslut som fattas.
- *Främja ekosystemtjänster i hela landskapet*
Genom att beakta ekosystemtjänster inom olika sakområden kan länsstyrelsen främja ekosystemtjänster och därmed minska negativ påverkan på ekosystem och ekosystemtjänster. Detta kan i sin tur inspirera olika externa målgrupper att göra detsamma i sin verksamhet. Detta bidrar i sin tur till att olika samhällsmål uppnås.

När är ekosystemtjänster beaktade?

Svaret på frågan beror på sakområdets karaktär. Ekosystemtjänster kan anses vara beaktade när...

- det finns kunskap om vilka ekosystemtjänster som kopplar till sakområdet
- det i processer görs en bedömning av vilka ekosystemtjänster som påverkas och på vilket sätt
- det finns kunskap om verktyg och metoder att använda som främjar (alternativt minskar negativ påverkan på) ekosystemtjänster
- ekosystemtjänster ses som en naturlig del inom sakområdets olika processer

Hur beakta ekosystemtjänster?

Ekosystemtjänster är ett brett område. Hur ekosystemtjänster kan beaktas varierar beroende på sakområde. Läs gärna om ekosystemtjänster på Naturvårdsverkets webb och inspireras av de goda exempel som finns (se även nedan under rubriken Material att inspireras av.)

Här följer det förslag på arbetssätt som Naturvårdsverket förordar.

Förslag på arbetssätt, uppdelat i två steg:

- Steg 1: Identifiera sakområdets/ärendets koppling till ekosystemtjänster och vilka ekosystemtjänster som är relevanta
- Steg 2: Identifiera hur ekosystemtjänster kan beaktas inom sakområdet/ärendet

Förslaget kan även användas som inspiration, alla delar inte är relevanta för alla sakområden.

Steg 1: Identifiera sakområdets/ärendets koppling till ekosystemtjänster och vilka ekosystemtjänster som är relevanta

Detta första steg handlar om att göra en nulägesbeskrivning, dvs identifiera på vilket sätt sakområdet/ärendet kopplar till ekosystemtjänster och på vilket sätt ekosystemtjänster beaktas.

- Identifiera på vilket sätt ekosystemtjänster tas upp i styrande dokument som kopplar till sakområdet/ärendet, till exempel handläggningsrutin, checklistor med mera.
- Identifiera på vilket sätt sakområdet/ärendet påverkar ekosystemtjänster, direkt eller indirekt. Utgå från listan med ekosystemtjänster som finns i bilaga 1 och gå igenom tjänst för tjänst. Vilka ekosystemtjänster påverkas och på vilket sätt (positivt och/eller negativt)?¹
- Välj de ekosystemtjänster som bedöms vara mest relevanta att fokusera på.

Steg 2: Identifiera hur ekosystemtjänster kan beaktas inom sakområdet/ärendet

Med underlaget i steg 1 som kunskapsgrund, identifiera när och hur ekosystemtjänster kan beaktas inom sakområdet/ärendet. Syftet är att främja ekosystemtjänster och/eller minska negativ påverkan på ekosystem och ekosystemtjänster. Gå igenom följande punkter:

---

¹ Positivt/negativt: Verksamheten ökar/minskar förekomsten av eller kvaliteten på ekosystemtjänsten. Om det saknas kunskapsunderlag för påverkan på en ekosystemtjänst kan detta steg innebära *antaganden*. Exempelvis kan det kanske bara konstateras att en verksamhet påverkar en ekosystemtjänst men inte på vilket sätt.

- Utgå från sakområdet/ärendet och svara på följande frågor: Hur kan ekosystemtjänster beaktas (ytterligare) i/vid
  - beslut som fattas (bör ex särskilda villkor eller krav ställas, ex för att få tillstånd, dispens eller stöd, eller vid föreläggande om åtgärd)?
  - vägledning och tillsynsvägledning?
  - samråd/remissvar/yttranden?
  - bedömning av planer och program?
- Identifiera om det finns verktyg eller metoder som är relevanta att använda, exempelvis någon form av ekosystemtjänstanalys eller värdering.²

Tänk på...

- Välj ut ett antal relevanta ekosystemtjänster och fokusera arbetet på dem. Det kan handla om exempelvis vattenreglering, vattenrening, pollinering, skydd mot effekter av extremväder eller naturmiljöer för friluftsliv.
- Genom att informera om ekosystemtjänstperspektivet i olika processer kan man få ökad förståelse och acceptans för anpassningar som gynnar ekosystemtjänster.
- Arbete med ekosystemtjänster innefattar ibland olika former av värdering av de nyttor som ekosystemtjänster genererar. Värdering kan göras kvalitativt, kvantitativt eller monetärt och ibland i en kombination, beroende på syfte och sammanhang. [Läs mer om värdering av ekosystemtjänster här](#).
- Arbete med ekosystemtjänster behöver vara långsiktigt.

Material att inspireras av

Det finns erfarenhet och material att ta del av både internt på länsstyrelserna och hos nationella myndigheter, kommuner, företag och konsulter.

- Vägledningar, verktyg, rapporter och kommunikationsmaterial på [Naturvårdsverkets webb](#)
- Naturvårdsverkets lista över ekosystemtjänster, se bilaga 1 (detta är en förenklad sammanfattning av förteckningen över ett större antal ekosystemtjänster som finns i [Naturvårdsverkets rapport 6797](#))

Här följer ett par specifika vägledningar och rapporter som innehåller goda exempel där ekosystemtjänster beaktats:

---

² Se Naturvårdsverkets webb, exempelvis rapporter och vägledningar på sidorna om [Ekosystemtjänster \(naturvardsverket.se\)](#).

Övergripande vägledning om ekosystemtjänster i länsstyrelsens ärendehandläggning

Se exempel på sidan 47 ff.

[Vägledning om ekosystemtjänster i ärendehandläggning \(RUS, Regional uppföljning och samverkan i miljömålssystemet\)](#)

Vägledning om ekosystemtjänster i planprocessen

Vägvisare för länsstyrelserna i arbetet med att stödja kommunerna att beakta ekosystemtjänster i arbetet med fysisk planering, i första hand i arbetet med översiktsplanen.

[Ekosystemtjänster och planprocessen \(lansstyrelsen.se\) \(Länsstyrelsen i Skåne\)](#)

Övergripande vägledning om att integrera ekosystemtjänster i myndigheters verksamhet

Vägledningen kan ge inspiration, men är skriven övergripande för en hel myndighets verksamhet och inte för specifika verksamheter.

[Integrera ekosystemtjänster i myndigheters verksamhet \(naturvardsverket.se\)](#)

Vägledning om ekosystemtjänster i miljöbedömning

Vägledning om hur ekosystemtjänster kan beaktas i miljöbedömning. Se länkar till goda exempel.

[Ekosystemtjänster i miljöbedömningar \(naturvardsverket.se\)](#)

Vägledning om ekosystemtjänster vid bildandet av naturreservat

Vägledning om hur ekosystemtjänster kan beaktas i beslut om naturreservat. Se sidan 48 ff och exempel på sidan 50.

[Beslut om att bilda naturreservat – innehåll och utformning \(naturvardsverket.se\)](#)

Vägledning om värdering av ekosystemtjänster

Guide för värdering av ekosystemtjänster i sex steg. Ger stöd i förstudier, analyser och beslut om mark- och vattenanvändning. Se exempel på sidan 37 ff.

[Guide för värdering av ekosystemtjänster \(naturvardsverket.se\)](#)

Ekosystemtjänster i praktiken – en exempelsamling

Se exempelsamling i bilaga 4, sidan 70 ff.

[Ekosystemtjänster i praktiken - erfarenheter av att praktiskt använda begreppet ekosystemtjänster i planering och beslutsfattande \(diva-portal.org\)](#)